

SŮN-C':

6. ESEJ: PROTI DVANÁSTIM „MAJSTROM – FILOZOFOM“

Dnešné vyumelkované a sfalšované generácie sa nechávajú zlákať rozvratnými rečami a zvrátenými slovami, aby ako mýtická sova, čo napokon zožrala svoju matku, zdemoralizovali a rozvrátili celé Podnebesie.

Tým zapríčiňujú, že v bahne rozkladu sa už v Podnebesí nerozpozná pravda od nepravdy, ba ani to, čo má byť správnym usporiadaním krajiny a čo je jej rozvratom.

A to sa stáva úplne „bytostnou prirodzenosťou“ mnohých ľudí!

Niektorí svojimi teóriami povoľujú uzdu ľudským vášňam a zlým ľudským sklonom či ukájaniu zverskej neskrotnosti, čo vedie k trvalej neschopnosti vytvárať spoločenskú harmóniu a stav usporiadanosti riše.

A to má napokon za následok, že sa natrvalo pridŕžajú takýchto záľub a ich zákonité dôsledky si aj sloвне obhajujú, čím sú schopní upokojsvať sa sebaklamom, ba i masovým ohlupovaním druhých.

A takýmito typmi „majstrov-filozofov“ sú Tchuó Siao a Wej Mou.

Niektorí zasa považujú ľudské vášne, ba aj všetky prospechárske povahové ľudské vlastnosti za prirodzené ľudské sklony. A teda aj bezohľadné pretískanie sa čo najvyššie, čím človek nie je schopný uchrániť sa od konfliktných vzťahov s veľkou väčšinou ľudí, ba nie je schopný ani rozumne chápať naozajstnú váhu dôležitosti vysokých spoločenských funkcií.

A to má napokon za následok, že sa natrvalo pridŕžajú takýchto záľub a ich zákonité dôsledky si aj sloвне obhajujú, čím sú schopní upokojsvať sa sebaklamom, ba i masovým ohlupovaním druhých.

A takýmito typmi „majstrov-filozofov“ sú Čchen Čung a Š' Ťiou.

Niektorí zasa nepochopili princíp správneho zjednotenia Podnebesia, a teda ani funkciu skutočnej rodovej a kmeňovej autority pre vybudovanie pevných základov štátu, ale vďaka svojmu násilníckemu pretláčaniu sa do funkcie vrchnosti a zároveň praktickému zneužívaniu zásluh iných, stávajú sa voči všetkým až chorobne neprajní, hoci sa neskôr sami ľahkomyselne vyžívajú vo výstrednostiach a vôbec pritom nemajú cit pre zachovávanie správneho vzťahu vrchnosti a podriadených.

A to má napokon za následok, že sa natrvalo pridŕžajú takýchto záľub a ich zákonité dôsledky si aj sloвне obhajujú, čím sú schopní upokojsvať sa sebaklamom, ba i masovým ohlupovaním druhých.

A takýmito typmi „majstrov-filozofov“ boli Mo Ti¹ a Sung Sing.

Niektorí zasa teoreticky vyzdvihujú zákony, no pritom sami tieto zákony neakceptujú a mravné sebazdokonaľovanie a poctivú prácu vyžadujú len od podriadených.

Dostanúc sa pritom do pozície vrchnosti, pridŕžajú sa iba naoko toho, čo sa vyžaduje od vrchnosti a dostanúc sa do pozície podriadených, holdujú spurnosti a vzdorovitosti.

¹ Staroveký čínsky filozof Mo Ti (479-438 pred n.l.), známy ako zakladateľ tzv. mohizmu.

Alebo po celodennom úradovaní a povinnom slušnom vyjadrovaní sa v klasickom štýle, na sklonku dňa sa veľmi radi uchylujú do vykričaných hostincov.

Zároveň takíto ľudia nie sú schopní hospodárne spravovať krajinu a ani zodpovedne do funkcií určovať správnych ľudí.

A to má napokon za následok, že sa natrvalo pridŕžajú takýchto záľub a ich zákonité dôsledky si aj sloвне obhajujú, čím sú schopní upokojovať sa sebaklamom, ba i masovým ohlupovaním druhých.

A takýmito typmi „majstrov-filozofov“ boli Šen Tao a Tchien Pchien.

Niektorí zasa veľaváženými príhovormi a obdivuhodnými rečami o správnej a usporiadanej vláde sa síce nestavajú proti zákonom dávnych Vládcov ani proti pravidlám Obradov a princípu konania v medziach správnosti a spravodlivosti, ba dokonca to naopak až prehnane študujú, hoci v praktických činoch to nechávajú bez účinku,

ba vedia o tom aj veľmi veľa debatovať, hoci bez praktického významu,

vyvíjajú v tom veľmi veľkú aktivitu, no s minimálnymi výsledkami

a nie sú preto schopní zabezpečiť skutočne usporiadané pomery v krajine i so všetkými k tomu potrebnými princípmi.

A to má napokon za následok, že sa natrvalo pridŕžajú takýchto záľub a ich zákonité dôsledky si aj sloвне obhajujú, čím sú schopní upokojovať sa sebaklamom, ba i masovým ohlupovaním druhých.

A takýmito typmi „majstrov-filozofov“ sú Chuej Š' a Teng Si.

Niektorí sa zasa stále zastrávajú, že zavedú zákony dávnych Vládcov, no pritom vôbec nepochopili ich skutočný spôsob vlády.

Len naoko preto predstierajú, že ich uskutočňujú, no v poznatkoch o nich majú chaotický zmätok.

Veď aj päť základných mravných princípov si vykladajú len podľa formálnych ceremoniálnych praktík,

chápu ich veľmi naivne a vôbec ich pravdivo netypizujú,

chápu ich veľmi tajomne a vôbec ich jasne nevysvetľujú,

chápu ich veľmi zamotane a vôbec ich zrozumiteľne nevyslovujú,

alebo sa o nich naopak vyjadrujú tak preveľmi učene, že tým v poslucháčoch vyvolávajú posvätnú hrôzu.

Nieкто mi však môže namietnuť: „To bol predsa spôsob vyjadrovania aj nášho Veľkého Ušľachtilého² ktorého aj C' S' vychvaľoval a aj Meng Kche sa s ním stotožňoval!“

No generácie našich dnešných len akoby vzdelancov a vulgárnych prívržencov školy „žu“³ vôbec nechápu, že by mali takéto spôsoby vyjadrovania zásadne odmietnuť, ale naopak, nadšene si ich osvojujú a trადujú, lebo tým vraj rozhojňujú reputáciu Majstra Kchunga⁴ i jeho učeníka C' Kunga i v ďalších a ďalších generáciách.

Ale vinu na tom mali už aj C' S' a Meng Kche⁵!

Lebo

ak sa vzdelanec obmedzí iba na svoj štvorček rohože

a na ňom si bude zosúlaďovať svoje slová s činmi

a na ňom si bude rozvíjať systém svojich kategórií,

v nádeji, že sa tým stane hrdinom, za ktorým sa hífne pohrnie celé Podnebesie

² Filozof Sün-c' tým myslí Konfucia (551-479 pred n.l.).

³ Čínsky pôvodný názov konfuciánskej školy.

⁴ Konfuciovo pôvodné, čínske meno.

⁵ Čínske, pôvodné meno filozofa Mencia (372-289 pred n.l.)

a ktorý jediný bude schopný správne vysvetľovať Veľkú minulosť
a ktorý jediný bude schopný s touto minulosťou zosúladiť aj prítomnosť,
tak čo už len potom za veľdielo o Dokonalom Vládcovi na tomto svojom výslni, medzi juho-
západným a juhovýchodným pľacom, hoci aj na rohoži z tých najkvalitnejších bambusových
prútov, no vo svojej dokonalej izolovanosti, vytvorí?!

A aké len „svet harmonizujúce“ naivnosti z toho potom povstanú?

Veď týmito šiestimi druhmi táranín ani jeden z nich veru neprenikol ku skutočnej podstate
problémov?

A teda ani týchto dvanásť najtypickejších „majstrov-filozofov“ nebolo a nie je schopných
osvojiť si naozajstnú podstatu vecí.

Preto:

Treba si hlavne osvojiť zásadu, že na skutočnú reputáciu nepotrebujem ani toľko zeme, kam
by som si ihlu zapichol, a vládcovia a vojvodcovia potom prestanú bojovať o moc!

A vo vysokých pozíciách si potom ani jeden panovník nebude chcieť uzurpovať moc,
ani jeden štát sa nezačne mocensky rozpínať.

A v úsilí po dosiahnutí skutočnej slávy nijaký ušľachtilý človek potom nebude po ničom inom
väčšmi túžiť, než aby bol skutočne sám sebou!

Veď stať sa Dokonalým Človekom, na to naozaj netreba nijaké iné umenie a tak sa ním stali
aj Majster Kchung a jeho učeník C' Kung!

Len v harmonickom a zjednotenom Podnebesí nastáva rast bohatstva všetkých desaťtisícov
vecí všetorstva.

A ak dospelí obyvatelia budú mať podmienky zabezpečovania živobytia ľudu, potom z toho
bude mať ošoh celé Podnebesie.

No vo všetkých druhoch najrôznejších ľudských činností nikomu nemá ísť o nič iné než o to,
aby poctivo plnil svoju životnú funkciu.

Kto odmietne teórie tamtých šiestich druhov „táranín“ a
názory tamtých dvanástich „majstrov-filozofov“,

jedine ten dosiahne výšku takého Dokonalého Človeka, akým bol Vládca Šun či
Vládca Jü!

Čo by teda mali dokonalí vzdelanci a ľudia stelesňujúci princíp ľudskosti považovať za svoju
povinnosť?

V pozícii vrchnosti majú zachovávať metódy Vlády dávnovekých Vládcov Šuna a Jüa,
v pozícii podriadených majú dodržiavať princípy Majstra Kchunga a jeho učeníka C' Kunga,
a teda hlavne princíp konania v medziach správnosti a spravodlivosti,
a majú si klásť za povinnosť tľmiť silu a dosah „táranín“ tých dvanástich „majstrov-filozo-
fov“!

Až tak sa konečne zamedzí rozvrat Podnebesia,
skoncuje sa s falošným ľudomilstvom

a naozajstné nasledovanie Dokonalých Vládcov sa tým konečne stane očividné a všeobecné
známe!

Aby sa stala dôveryhodnosť skutočne dôveryhodnou, na to je treba naozaj stelesňovať princíp
dôveryhodnosti

a aby ste pochybnú dôveryhodnosť usvedčili ako pochybnú, na to tiež treba mať princíp
skutočnej dôveryhodnosti!

Aby prevládla úcta k vynikajúcim ľuďom, na to treba stelesňovať princíp ľudskosti, a
aby bol niekto oprávnený znevážiť a odstrániť bezcharakterných ľudí, na to tiež musí mať
v sebe princíp ľudskosti!

Aby ste mohli niečo vysloviť, na to potrebujete byť múdri,

a aby ste mohli niečo zamlčať, na to tiež potrebujete múdrosť!

Preto:

Múdro mlčať je rovnako dôležité ako sa múdro vyslovovať!

A tak teda

mnoho sa vyjadrovať, na to má právo iba Dokonalý Človek,

vyjadrovať sa úsporne, to je metódou ušľachtilého človeka,

a chrlieť záplavy slov bez zábran, nech by išlo o akýkoľvek zložitý problém, to je prejavom malého človeka!

Preto:

Vynakladať fyzické sily, no nie kvôli verejnoprospešnosti, to nazývam pracovnou zvrátenosťou,

vynakladať múdrosť a poznatky, no nie na obnovu harmonických pomerov Vlády dávnových Vládov, to nazývam duševnou zvrátenosťou

a viesť nekonečné rozhovory s množstvami všelijakých návrhov a vyhlásení, no jedine v záujme osobného prospechu, a nie v súlade s pravidlami správania a s princípom konania v medziach správnosti a spravodlivosti, to nazývam slovnou zvrátenosťou.

A tieto tri druhy zvráteností sa nijako nezlučujú s kategóriou Dokonalého Človeka ani Dokonalého Vládcu!

Múdrosť zneužívať na ohrozovanie,
nadhýňať sa okrádaním a zdieraním,
klamstvo považovať za dôvtipnosť,

zanepřázdnovať sa prázdnyimi a nepotrebnými polemikami

a zbytočne sa zamestnávať skúmaním malicherností,

– to je tá najobávanejšia pohroma správnej vlády!

Jednať až trestuhodne zadubene,

prikrášľovať a odobrovať nepravdy a nesprávnosti,

oddávať sa nemravnostiam a životu „v bahne“

a donekonečna len zbytočne tárať a tárať,

– to je to, čo bolo v dávnoweku úplne neprípustné!

Byť vzdelaným, no bez zásad,

byť odvážnym, no bez zodpovednosti,

so záujmom sa venovať výskumu a štúdiu, ale len zvráteností,

usilovať o vlastnú veľkosť, ale iba v tom, čo je výnosné,

milovať roztopašnosť a podliehať stádovitosti,

nechať sa zbalamutiť honbou za hmotným ziskom

a z ješitnosti byť ochotný preniesť hoci ťažký balvan cez rieku i napriek riziku, že sa utopíte,

– to je to, pred čím sa treba v Podnebesí vystríhať!

Preto:

Každá ľudská myseľ, ktorá chce byť na osoh Podnebesiu, mala by sa snažiť

získať si všeobecnú úctu, no nie preto, aby sa tým pyšila,

nadobudnúť dokonalú múdrosť, no nie preto, aby ju využívala na okrádanie a zdieranie ľudí,

prevyšovať ľudí v dôležitých funkciách, no nie preto, aby s nimi zápasila o prvenstvo,

a s odvahou a rozhodne sa do všetkého púšťať, no nie preto, aby ľuďom ubližovala!

Čomu človek neporozumie, na to sa opýta,

čo nie je schopný urobiť, to sa naučí,

a ak už aj niečo je schopný urobiť, aj tak má považovať za slušné pýtať si na to dovoľenie

a až potom sa do toho pustí s čo najväčšou energiou a zanietenosťou!

V styku s vládcom sa zdokonaľuje v princípe správania sa podriadeného a poddaného v medziach správnosti a spravodlivosti,

v styku s dedičanmi sa zdokonaľuje v princípe správania sa rozumného a rozvážneho človeka v medziach správnosti a spravodlivosti,

v styku so staršími sa zdokonaľuje v princípe správania sa syna a mladšieho brata v medziach správnosti a spravodlivosti,

v styku s priateľmi sa zdokonaľuje v princípe úslušného a zdvoritého správania sa v medziach správnosti a spravodlivosti,

v styku s biednejšími a slabšími sa zdokonaľuje v princípe správneho poradenia a doporučenia, ako ďalej, a v princípe veľkodušného správania sa v medziach správnosti a spravodlivosti,

pritom vždy je vedený láskou a úctou k ľuďom a nikdy nemyslí na spory a na zápas s nimi! Pre všetko sa snaží mať veľkorysé porozumenie, aby sa tak z vôle Neba a Zeme spoluúčastnil na vytváraní všetkých tých desaťtisícov najrozličnejších dejov a vecí všetvorstva.

Len tak sa stane jeho vynikajúcosť úctyhodná a aj to, v čom je nepopulárny, začnú ľudia prijímať s porozumením a s dôverou.

A len tak potom toho, kto nebude chcieť slúžiť týmto cieľom, bude mať každý právo nazvať zlým či pomýleným človekom!

A nech by bol taký človek hoci aj mojím synom či mladším bratom, zaslúži si, aby ho dokonca aj trestami priviedli napokon k správnosti.

V Knihe Piesní sa hovorí:

Nie veru, Nebeský Cisár tieto doby nespôsobil!

To Jini tým, že sa prestali sa pridržať dávnych prikázaní!

No hoci nemáte vy mužov praskúsených,

máte tu staré písma a ich zákonníky!

A ak sa nezačnete podriaďovať týmto prikázaniam,

osud sa zvrtnie a k zlému sa obráti!

A toto sa tým hovorí!

V dávnych dobách bývali vzdelanci a úradníci veľmi šľachetní,

s prostým ľudom súcitiaci,

radosť z povinností majúci,

prehreškov sa vystríhajúci,

povinnosti si v súlade so zákonmi plniaci

a osobne sa obohacovať hanbiaci.

V dnešných dobách bývajú vzdelanci a úradníci akoby v bahne žijúci,

okrádačskí a demoralizujúci,

nevšímavo zachmúrení,

pachtiaci iba po osobnom zisku,

arogantne človeka odbíjajúci,

nepoznajúci pravidlá správania

ani princíp konania v medziach

správnosti a spravodlivosti.

Takíto úradníci rešpektujú iba prešibanú moc úradných nariadení a byrokratické predpisy!

V dávnych dobách boli skutoční vzdelanci stelesnením tvorivej energie, a preto vedeli vo všetkom pôsobiť zosúladujúco a zdokonaľovať tým všetko k správnosti.

Vedeli skutočne pochopiť ľudský údel a všetko robiť tak, aby svojimi činmi spoluvytvárali správnu budúcnosť.

Naopak dnešní takzvaní vzdelanci

hlučne vykladajú o svojich intelektuálnych schopnostiach, aj keď ich nemajú,

hlučne sa oháňajú vedomosťami, aj keď nijaké nenadobúdajú,

pritom sú v duchu stále nespokojní so svojimi úspechmi a ziskami, aj keď sa navonok oháňajú falošnou skromnosťou,

ich konanie je zákerné, aj keď ho navonok skrývajú za veľké slová a falošnú úprimnosť, všetko bagatelizujú a radi odflákajú, aj keď sa navonok všeličím bezostyšne chvascú! Aké sú teda skutočné možnosti a schopnosti vzdelanca – ušľachtilého človeka?

Ušľachtilý človek

je schopný vykonať všetko, čo je možné vážiť si, no nie je schopný váženosť si u ľudí násilne vynucovať,

je schopný vykonať všetko, čomu možno dôverovať, no nie je schopný dôveru si u ľudí násilne vynucovať,

je schopný vykonať všetko, čo je potrebné, no nie je schopný potrebu niečoho si násilne vynucovať!

Preto:

Ušľachtilý človek

hanbí sa nezdokonaľovať svoju ľudskosť a bezostyšne prejavovať akékoľvek podliactvo,

hanbí sa byť nedôveryhodný a bezostyšne svoju dôveryhodnosť iba predstierať,

hanbí sa byť neschopný a bezostyšne svoju užitočnosť iba predstierať,

pretože

on sa naozaj nikdy nedá obalamutiť falošným lichotením

a nikdy preto nemá obavy, že ho budú ohovárať!

Pretože

vždy sa správa tak, ako to určuje Cesta T a o,

a v zásade mu pritom nejde o nič iné než o to, aby to vykonal čo najsprávnejšie.

A už vôbec neufpiera na nijakých veciach ani na vlastnom hmotnom zisku.

A takéhoto vzdelanca sa naozaj dá nazvať ušľachtilým človekom!

V Knihe Piesní sa hovorí:

Ach, čo za teplo vyžaruje z jeho zjavu!

Ako by bol skutočným stelesnením Dokonalej Energie!

A toto sa tým hovorí!

K vonkajšiemu správne mu zjavu vzdelanca-ušľachtilého človeka patrí aj:

správne nasadená úradnícka a literátska čiapka,

všetko dôstojne zahŕňujúci úradnícky šat

a šľachetný a upokojujúci vzhľad.

Zároveň všetko, čím pôsobí

dôstojne a autoritatívne,

povzbudzujúco a veľkoryso,

obdivuhodne, a nie úzkoprso,

skutočne zapáleno a

naozaj vznešene!

K vonkajšiemu správne mu zjavu otca a staršieho brata patrí:

správne nasadená otcovsko-rodová čiapka,

všetko dôstojne zahŕňujúci otcovský šat

a šľachetný a povzbudzujúci otcovský vzhľad.

Zároveň všetko, čím pôsobí

úhľadne a dobroprajne,

ochotne a odhodlane,

uvážlivo a rozvážne,

nadmieru láskavo

a nadmieru súdržne.

A to patrí aj k správne mu zjavu syna a mladšieho brata!

Ale keď vám tu dnes prednášam a vy máte

odmietavý a podráždený vzhľad,
nakrivo nasadenú literátsku čiapku,
stuhy z nej visiace len tak ledabolo
a celý váš výzor je neupravený a zanedbaný,
správate sa hlučne a nevychované,
odpuďujúco,
hrozne tekavo,
rýchlo ste unavení
alebo veľmi vyľakaní,

ale ak sa dostanete na hostinu do nejakej rozjarenej spoločnosti, odrazu sa viete nechutne
prežírať a opíjať,

naopak, ak sa dostanete do spoločnosti, kde sa vyžaduje slušnosť a obradnosť, ste z toho
vydesení a vyvedení z miery,

a ak sa dostanete niekam, kde treba tvrdo pracovať a plniť si povinnosti,

ste leniví a unavení,

od roboty sa odťahujúci,

a tak teda veľmi nekultúrni a prázdni

a dokonca sa za to ani nehanbiaci,

tak v tom veru nie ste typom pravého vzdelanca, ale len akéhosi hlúpeho študentského igno-
ranta!

Ďalším vzorom nesprávneho mladého muža je každý mladík, ktorý si literátsku čiapku švihá-
ky nastokne na hlavu a správa sa pritom tak povýšene, ako by bol div nie samotným cisárom
Jüom či Veľkým Vládcom Šunom.

A v skutočnosti je to len typ šviháka, tradície C' Čanga!

Literátsky odev i čiapku mať síce oblečenú úhľadne,

vyzeráť síce dôstojne a vznešene,

no pritom tak okúňavo, že z neho človek za celý deň slova nedostane,

to je typ učeníka, tradície C' Siaa!

Vzorom neotesaného vzdelanca, ktorý sa bezostyšne ulieva z povinností, no keď ide o jedlo,
vie byť nenásytne pažravý,

a pritom vôbec sa nedá o ňom povedať, že by bola šľachetnosť jeho silnou stránkou,

to je typ učeníka, tradície C' Joua!

No kto sa chce stať ušľachtilým človekom, ten takýto rozhodne nemôže byť!

Ušľachtilý človek je prostý, nie však ignorantský,

usilovný, ale nie hrabivý,

a pomocou pravidiel správania sa usiluje zmeniť na sebe všetko, čo je nesprávne v to, čo by
to naozaj malo byť.

Lebo len tak sa stane Dokonalým Človekom!

Z klasickej čínštiny preložila *Marina Čarnogurská*